

Vědeckovýzkumná a vzdělávací pracoviště se představují

KATEDRA HISTORIE FILOZOFICKÉ FAKULTY UNIVERZITY PALACKÉHO V OLOMOUCI

Historie pracoviště

Obor historie patří k nejstarším oborům pěstovaným na univerzitě v Olomouci. Olomoucká univerzita je druhou nejstarší univerzitou na území České republiky.

Vznikla díky úsilí biskupa *Viléma Prusinovského* z Víckova, který zde roku 1566 zřídil pro rekatolizační účely jezuitskou kolej. Roku 1573 jí papež Řehoř XIII. a císař Maxmilián II. propůjčili všechna práva, jaká měly ostatní evropské univerzity, což potvrdil roku 1581 i císař Rudolf II. a roku 1617 císař Matyáš. Prostorem pro její působnost byly nejen Morava a Slezsko, ale i země rakouské, německé, Polsko, východní Evropa a Skandinávie.

Dvě stě let po založení řídili univerzitu jezuité a hlavní roli hrála fakulta teologická. Vedle ní vznikla fakulta filozofická, na jejíž půdě se pěstovaly i přírodní vědy; od roku 1679 začalo studium právnické. Při univerzitě vznikla knihovna, časem velmi bohatá, jejíž nejcennější svazky však byly rozchváčeny za švédské okupace Olomouce v době třicetileté války.

Po zrušení jezuitského řádu byla univerzita roku 1773 posvěštěna a postátněna. V roce 1778 došlo k jejímu přemístění do Brna, odtud se po čtyřech letech vrátila okleštěna na pouhé lyceum, ale při něm už existovalo medicínsko-chirurgické studium. Císařským rozhodnutím z roku 1827 bylo obnoveno

původní postavení vysokého učení v Olomouci a na počest panovníka bylo nazváno c. k. Františkova univerzita.

V roce 1848 se její studenti a učitelé zapojili do revoluce a svými legiemi podpořili i revoluční Vídeň. To přispělo k tomu, že univerzita upadla v nemilost. Od roku 1851 byla postupně likvidována a jako celek zrušena císařským dekretem z roku 1860; fakulta teologická však samostatně pokračovala v činnosti (od roku 1919 pod názvem Cyrilometodějská bohoslovecká fakulta) a společně s Univerzitní knihovnou udržovala v Olomouci určitou univerzitní kontinuitu.

V obnovené podobě začala olomoucká univerzita pracovat po druhé světové válce. Prozatímní Národní shromáždění Republiky československé dne 21. února 1946 svým zákonem obnovilo v Olomouci v plném rozsahu univerzitu, jež dostala název Univerzita Palackého (UP); v roce 1947 byla slavnostně otevřena. Obnovování vysokého učení mělo v Olomouci a širokém okolí spontánní podporu, takže brzy začaly působit čtyři fakulty – filozofická, lékařská, pedagogická a teologická (základy přírodovědecké fakulty představovalo tzv. biennium přírodních věd; proponovaná fakulta právnická však zřízena nebyla).

Prvním rektorem se stal *prof. dr. Josef Ludvík Fischer* (1894–1973), renomovaný filozof a sociolog, který vytvořil koncepci elitní univerzity. Komunistický převrat v roce 1948 nejen znemožnil naplnění této koncepce,

ale zahájil také éru, v níž olomoucká univerzita trpěla všemi typickými deformacemi, jež totalitní režimy přinášejí (bohoslovecká fakulta byla násilně přemístěna do Litoměřic).

V roce 1953 jedna z nekoncepčních školských reforem vedla v Olomouci ke zřízení Vysoké školy pedagogické (VŠP), v důsledku čehož z univerzity zůstala posléze jen lékařská fakulta; naštěstí v roce 1958 byla VŠP opět začleněna do rámce UP. Univerzita měla tedy vedle lékařské fakulty opět fakultu filozofickou a dále fakultu přírodovědeckou a pedagogickou. Období tzv. normalizace po sovětské okupaci v roce 1968 způsobilo univerzitě škody od snížení úrovně pedagogické a vědecké práce až po perzekuci demokraticky smýšlejících učitelů a studentů.

Listopadové události roku 1989 znamenaly počátek třetí, současné etapy v dějinách vysokého školství v Olomouci. Na počátku roku 1990 stanul v čele univerzity rektor *prof. PhDr. Josef Jařab, CSc.*, amerikanista, literární vědec a kritik. Nové vedení Univerzity Palackého (UP) a vedení jednotlivých fakult, demokraticky zvolené, vneslo zásadní obrat do činnosti univerzity. Prvořadým úkolem byla rehabilitace téměř 500 učitelů a studentů postižených v letech 1948 až 1989 i rehabilitace celých vědních oborů a pracovišť zatížených ideologizací a deformacemi. Nezbytná byla všestranná evaluace vědecké a pedagogické práce. Do svazku UP se vrátila Cyrilometodějská teologická fakulta, nově byla zřízena Fakulta tělesné kultury, činnost zahájila Právnická fakulta, zákonem obnovená již v roce 1946. Celá univerzita má k roku 2005 přes 1000 učitelů a vědeckých pracovníků a studuje na ní kolem 16 000 studentů.

Katedra historie Filozofické fakulty patří od obnovení univerzity k největším katedrám co do počtu pracovníků (25) i co do počtu studentů. Pracoviště se vnitřně dělí na několik sekcí, především pro účely práce pedagogické, v některých případech i pro účely vědeckovýzkumné (sekce dějin středověku, sekce dějin raného novověku, sekce dějin 19. století, sekce dějin 20. století a sekce archivnictví). Pro výzkumné účely se pracovníci člení do pracovních týmů podle zaměření jednotlivých projektů, často napříč časově danými sekcemi. Rada výzkumných úkolů je řešena i individuálně či v menších pracovních týmech. Někteří členové katedry tvoří výzkumné týmy s pracovníky jiných pracovišť po republice i v zahraničí.

Ve vedení katedry historie v Olomouci se od roku 1990 vystřídalo několik pracovníků: *prof. PhDr. Jaroslav Horejsek, CSc., doc. PhDr. Jindřich Schulz, CSc., prof. PhDr. Libuše Hrabová, CSc., prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc., prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc., doc. PhDr. Jana Burešová, CSc.*

Studium

Katedra historie připravuje absolventy oborů historie a archivnictví bakalářského a magisterského stupně. Studium oboru historie je možno realizovat v jednooborové podobě nebo v kombinaci s jiným oborem, včetně oboru geografie na Přírodovědecké fakultě, teologie na Cyrilometodějské teologické fakultě, tělesné výchovy na Fakultě tělesné kultury a některých oborů na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého.

V současnosti je do prvních ročníků všech podob bakalářského studia na katedře přijímáno celkem zhruba 100 studentů. Absolventi oboru historie se mohou uplatnit jako vysoce kvalifikovaní pracovníci ve vědeckých ústavech, na vysokých školách, v muzeích a v dalších vědeckých a odborných institucích. V rámci magisterského studia mohou posluchači v případě zájmu absolvovat předepsané pedagogické disciplíny a získat kvalifikaci pro učitelské působení na středních školách. Katedra dále realizuje jednooborové bakalářské studium archivnictví. Absolventi tohoto studia najdou uplatnění v archivech všech typů, zejména při práci s novodobým písemným materiálem.

Po získání magisterského titulu se posluchači mohou ucházet o přijetí do tříletého prezenčního nebo pětiletého kombinovaného doktorského studijního programu. V současnosti studuje na katedře v doktorském studijním programu 35 studentů.

Studenti všech stupňů mají velký prostor k výběru svých studijních pobytů na řadě vysokých škol a jiných pracovišť v zahraničí. Katedra přijímá hostující vyučující z jiných pracovišť včetně stále vyššího počtu zahraničních. Někteří členové katedry zase naopak vyjíždějí na přednáškové a výzkumné pobyty na různá místa v zahraničí, především v Evropě a USA. Nedílnou součástí studijního programu historie v Olomouci je nabídka poznávacích, kulturně-historických exkurzí po různých místech Evropy.

Katedra historie má oprávnění k rigoróznímu řízení v oboru historie (akademický titul PhDr.) Rovněž je možno se v oboru historie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci ucházet o habilitační a profesorské řízení.

Odborná činnost

Ve své odborné činnosti se katedra soustředí především na dějiny českého exilu v novověku, regionální dějiny, historii a kulturu Moravy. Stěžejním projektem je v současné době práce na velkých Akademických dějinách města Olomouce.

Při katedře historie pracují dvě dokumentační a výzkumná pracoviště: Kabinet regionálních dějin a Centrum pro československá exilová studia.

Kabinet regionálních dějin při katedře historie FF UP

Vědeckovýzkumné pracoviště se zaměřením na regionální dějiny vzniklo při katedře historie v roce 1963. Kabinet pod tehdejší vedením *doc. PhDr. Josefa Bartoše, DrSc.* navázal na Ústav pro historickou vlastivědu, který od roku 1950 řídil *prof. PhDr. Ladislav Hosák*. V letech 1992–1994 byl vedoucím Kabinetu *doc. PhDr. Jindřich Schulz, CSc.*, od roku 1994 stál v čele *prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc.*, v poslední době řídí Kabinet opět *J. Schulz*.

Stěžejním vědeckovýzkumným tématem pracovníků Kabinetu je práce na **Historickém místopisu Moravy a Slezska v letech 1848–1960**. Místopis je koncipován jako topograficko-historický slovník, obsahující základní údaje o topografickém, demografickém, správním, hospodářském, politickém a kulturním vývoji pro jednotlivé obce a okresy.

Kabinet publikoval 15 svazků Historického místopisu Moravy a Slezska, v současnosti se dokončuje XVI. svazek a více než třicet let vycházející dílo bude uzavřeno.

V letech 1966–1992 vydával Kabinet **Listy Kabinetu regionálních dějin**, určené pro rozsáhlou síť externích spolupracovníků a zájemců o regionální dějiny. Poslední číslo 53 vyšlo v roce 1992.

Při Kabinetu regionálních dějin vznikla v roce 2003 knižnice **LOCUS**, kterou řídí *Mgr. David Papajík, Ph.D.*, a jež je zaměřena na problematiku regionálních dějin.

Centrum pro československá exilová studia

Centrum pro československá exilová studia (dále jen Centrum, CČES) při katedře historie na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci (FF UP) vzniklo ze společné iniciativy pracovníků někdejší katedry humanitních věd a evropských studií (dnes katedra politologie a evropských studií) a katedry historie FF UP. Činnost Centra byla zahájena 11. května 1993. Náplní Centra je budování a správa Archivu československého exilu (pod odborným vedením Archivu UP), zvláště pro období let 1948–1989, který slouží badatelské veřejnosti. Ve své příruční knihovně Centrum dále shromažďuje publikace vztahující se k problematice vystěhovalectví, emigrace a exilu. Prostřednictvím pracovníků a spolupracovníků se CČES rovněž věnuje publikační činnosti a řešení grantů s exilovou tematikou. Podílí se rovněž na doktorské přípravě adeptů budoucí odborné práce. Centrum spolupracuje s řadou odborných pracovišť a organizací v České republice a v zahraničí. Ředitelem CČES je *prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc.*, z katedry historie FF UP.

Při Centru pro československá exilová studia vznikla knižnice **EMIGRACE**, kterou řídí *prof. PhDr. Miloš Trapl, CSc.*

Na počátku třetího tisíciletí vznikla na katedře historie **knižnice Verbum**, kterou řídí *prof. PhDr. Ivo Barteček, CSc.* Knižnice Verbum přináší především práce, jejichž autory jsou členové a spolupracovníci katedry historie FF UP v Olomouci včetně studentů doktorského studia. Současně se knižnice Verbum zaměřuje na edice a reedice pramenů a jiných textů, jinde obtížně na knižním trhu a v síti knihoven dostupných. V knižnici Verbum vyšlo dosud 12 publikací a 5 je připraveno do tisku.

V letech 2004 a 2005 se realizují na pracovištích katedry vědeckovýzkumné projekty zaměřené na:

- Akademické dějiny města Olomouce
- Emigraci z českých zemí v novověku

- Historii a kulturu Moravy
- Český politický katolicismus 1848–2005
- Český katolický exil v 15. století
- Databázi pramenů ke světovým dějinám 19. století a k moderní historiografii
- Falcký mýtus a obraz české války v raně Stuartovské Anglii

Kontaktní adresa:

Doc. PhDr. Jana Burešová, CSc.
vedoucí katedry historie
Filozofická fakulta Univerzity Palackého
Křížkovského 10
771 80 Olomouc
Tel.: 585 633 232
E-mail: buresova@ffnw.upol.cz
Internet: <http://www.historie.upol.cz>

Budova Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci